

MENTAL RETARDASYON (ZEKÂ GERİLİĞİ)

Psk.Dan. Serap HACIHASANOĞLU

Zeka Gerilikleri Tanımlama

Toplumsal uyum kapasitesindeki bilişsel yetersizlikler.
(algılama, öğrenme, dikkat, öğrendiklerinden sonuç çıkartarak uygulayabilme becerileri)

Zeka geriliği tanısı klinik değerlendirme ve standart zeka testleri ile konulmaktadır.

Zeka Geriliği Sıklığı:

Yapılan araştırmalarda zeka geriliğinin toplumda %1-3 arasında farklılık gösterdiği bildirilmektedir.

Zeka geriliği tanısı genellikle çocukluk döneminde konulmasına rağmen sosyal uyum kapasitesi yüksek çocuklarda tanı geç çocukluk hatta ergenlik dönemine kadar gecikebilir.

Zeka Geriliğinin Sınıflandırması

- Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
- Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
- Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
- Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyma durumudur

Hafif Seviyede Zeka Geriliğinin Belirtileri

- Okul öncesi dönemde iletişim ve sosyal beceriler yeterli olabileceğinden hafif zeka geriliği tanısı okul dönemine kadar konulamayabilir.
- Yaşın ilerlemesi ile birlikte soyut düşünme becerisi ile ilişkili gerilik belirginlik kazanır ve diğer çocuklardan ayrılmaya başlarlar.

- İlkokul döneminde diğer çocuklardan daha geç bile olsa okuma ve yazmayı öğrenebilirler.
- Ortaokul seviyesine kadar akademik olarak eğitime devam edebilirler.
- Eğitim yaşamlarında karşılaştıkları eksikliklerini kötüye kullanabilecek kişilerle arkadaşlık kurabilirler.
- En belirgin sorunlar sosyal yaşamda rastlanır.

-
- Ağır bir süreç olmamasının beraberinde getirdiği bir sonuç olarak, kişinin arkadaş çevresinden ayrı farklı olmasına karşı farkındalığı yüksektir.
  - Bu durum zaman içerisinde iletişim sorunları, düşük benlik saygısı ve depresyon gibi psikiyatrik sorunlarla sonuçlanabilir.
  - Birçok çocuk yetişkin yaşantısında uygun sosyal destek ile kendisine ait bir yaşam kurabilir, uygun mesleği edinebilir.
  - Alışılmadık sosyal bir sorun veya ekonomik bir güçlükle karşılaştığında desteğe ve yönlendirmeye ihtiyaç duyabilir.

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duymaktadır.

Orta Derecede Zeka Geriliğinin Belirtileri

Hafif seviye ile kıyaslandığında daha erken yaşlarda bilişsel ve motor gelişim ile ilgili sorunlar daha sık görülmesi nedeni ile tanı daha erken yaşlarda konulabilir.

- Akademik olarak ilkokulun ortaları ile sınırlıdır.
- Yoğun destek ile birlikte okuma ve yazma öğrenilebilir.

-
- Hafif zeka geriliği olan çocuklardan farklı olarak mesleki eğitimden önce kendi kendine yetebilme becerileri üzerine verilecek eğitimler daha faydalı olacaktır.
  - Orta derecede zeka geriliği olan çocuklar eksikliklerinin farkındadır ve sıklıkla kendilerini diğer yaşıtlarından farklı ve ayrı hissederler.
  - Beceri istemeyen veya kısmen beceri isteyen işlerde başarılı olabilirler.
  - Ekonomik veya sosyal bir sorun ile karşılaştığında gözetim ve yönlendirmeye ihtiyaç duyarlar.

Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyaç duyma olarak tanımlanır.

Ağır Derecede Zeka Geriliği Belirtileri

Genellikle okul öncesi dönemde konuşmanın çok az olması ve motor gelişimdeki belirgin gerilikler nedeni ile tanısı daha erken dönemde konulabilir.

- Dil becerisinde gerilik aile içinde anlaşılabilen özel bedensel dil gelişimi ile sonuçlanabilir.
- Davranışsal uygulamalar ve yoğun eğitim programları ile özbakım becerilerinin bir kısmı geliştirilebilmesine rağmen sıklıkla yoğun bir gözetim ve bakıma ihtiyaç gösterirler.

Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerilere sahip olamamasından dolayı yaşamı boyunca bakım ve gözetime ihtiyacı olması durumudur.

Zeka Geriliğinin Nedenleri Nelerdir?

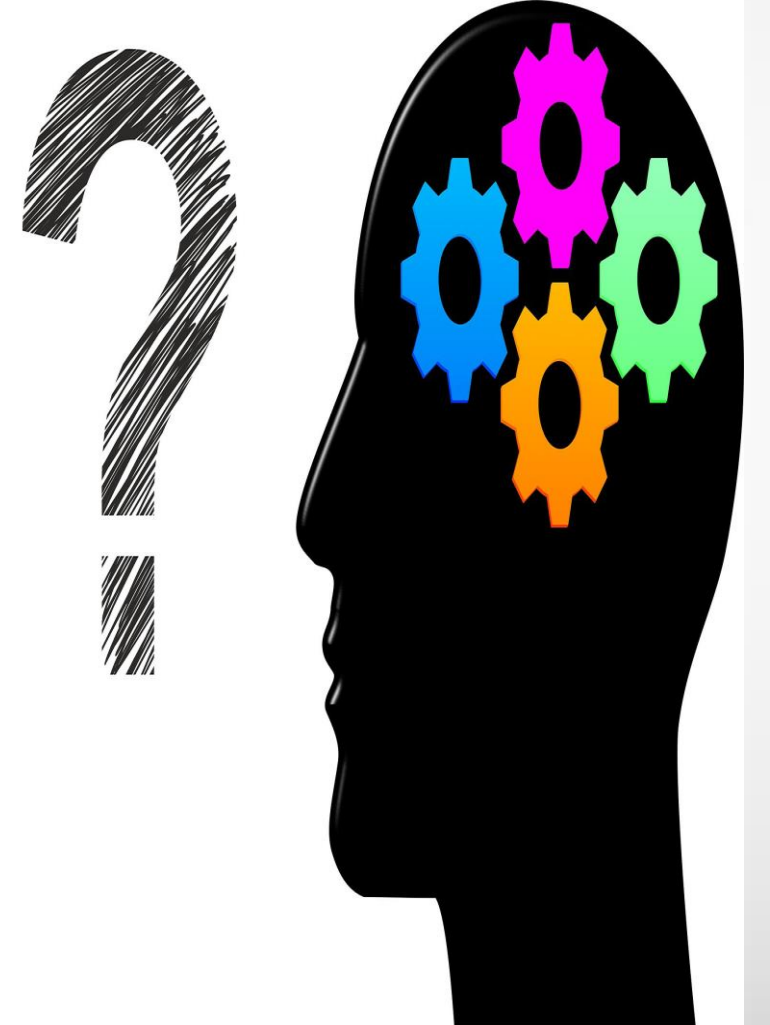
Zeka geriliği olan çocukların yaklaşık yüzde 35'inde genetik bir neden gösterilebilir.

Genetik nedenler

Gebelik sürecindeki nedenler

Doğum sırasındaki nedenler

Doğum sonrasındaki nedenler

Genel Özellikleri

En çok sıkıntı çektikleri konular matematiksel işlemlerdir. Bu çalışmalara karşı ilgileri çok geç ve güç gelişir.

Dikkat süreleri kısa ve dağınıktır. Devamlı izleme, teşvik ve değişiklik isterler.

Zaman kavramı çok geç ve güç gelişir.

Genelleme yapamazlar. Kazandıkları bilgileri transfer etmekte çok güçlük çekerler.

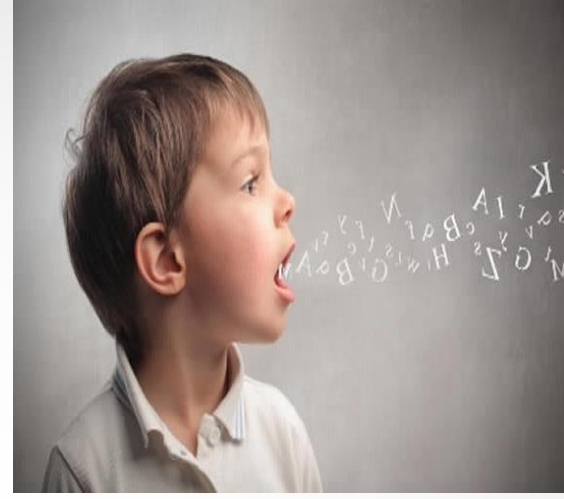
Yeni durumlara uymada zorluk çekerler.

- Bellekleri zayıftır. Bu çocuklar, verilen bilgi ve uyarıları kısa zamanda unuturlar. Uyarıların kalıcı olması fazla tekrarı gerektirir.
- Bu çocuklara her detay ayrı ayrı açıklanır ve istenilen şey somut olarak gösterilirse, zihin karışıklığına meydan vermeden öğretmek kolay olur.

- Konuşmaya geç başlarlar. Zihinsel engelin derecesi ile paralellik gösterir.
- Konuşmalarında ses bozuklukları vardır (Artikülasyon).
- Alıcı ve ifade edici dil gelişimi zayıftır.
- Kendilerinden küçüklerle ilişki kurmayı ve oynamayı tercih ederler. Bu çocukların konuşma, zeka, ilgi, sosyal ve bilgi seviyeleri akranlarından geri olduğu için kendi seviyelerinde anlaşabileceği takvim yaşları küçük, normal zeka seviyesindeki çocuklarla oynarlar.

- Kuralları zor olan oyunlara ve faaliyetlere katılmazlar.
- Nezaket ve görgü kurallarına uymada gerilik ve zorluk gösterirler. Hangi davranışların uyumlu olduğunu öğrenmesi için uygun yaşantılardan geçmesi gerekir.
- Kuralları zor olan oyunlara ve faaliyetlere katılmazlar.

- Bir etkinliği, bir iŖi basit kısımlara ayrılarak öğrenmek isterler. Sözel açıklamalar onlar için çok anlamlı değildir. İŖi uygulayarak göstermek ve uygulatarak öğretmek gereklidir.
- Monoton işleri yapmaktan hoşlanırlar.
- Gerekli eğitim ve iş disiplini verildiğinde iş kurallarına bağlılık gösterirler.

- Psiko-devinimsel alanlarda belirli derecede gerilik gösterirler.Büyük ve küçük kaslarını kullanmakta zorluk çekerler.El,göz koordinasyonunu geç ve güç sağlarlar. Yürüme,hareket etme,oturma,durma ve benzeri fiziki hareketlerde dengesizlik görülür.
- Görme, işitme ve ortopedik gibi ek bedeni özörlere daha sık rastlanır.

- Az troid salgısı (kretenlam) nedeniyle bedeni gelişimleri çok geri kalmış ya da tamamen duraklamış olabilir.
- Diş deformasyonları daha fazladır.Diş düzeninde belirli anormallikler vardır. Sık sık diş çürümleri görülebilir.

Tanı Nasıl Koyulur?

- Deneyimli bir psikolog ve psikiyatristin ortak çalışması ile konulur.
- Standart zeka testleri ve klinik bulguların uyumlu olması temel kriterdir

Tedavisi Var Mıdır?

- Tıbbi araştırma sonrasında tanı konulan vakalarda tıbbi müdahaleler (Örn. Hipotiroidi)
- Ek psikiyatrik sorunlara müdahale
- Özel eğitim
- Çocuğun sosyal olarak topluma uyumuna yönelik sosyal ve mesleki becerileri hedef alınmalıdır.
- Teorik olarak öğrenilen yaşam ile ilişkili durumların pratiğinin uygulanması sıklıkla başarılı olacaktır

Ailelerin Yapması Gerekenler Nelerdir?

- Zeka geriliğine sahip çocuğu olan ailelerin temel amacı, çocuğun öz saygısını ve yeteneklerini nasıl geliştirecekleri olmalıdır.
- Beklentiler gerçekçi olmalıdır. Gerçek dışı beklentiler çocuğun yetersizlik duygularını belirginleştirebilir.
- Ailelerin en büyük güçlüklerinden birisi de hem bağımsız tarzda yetiştirme ve bakım sağlayıp hem de çocuğun destekleyici çevre arasında dengeyi kurabilmesini sağlamaktır.

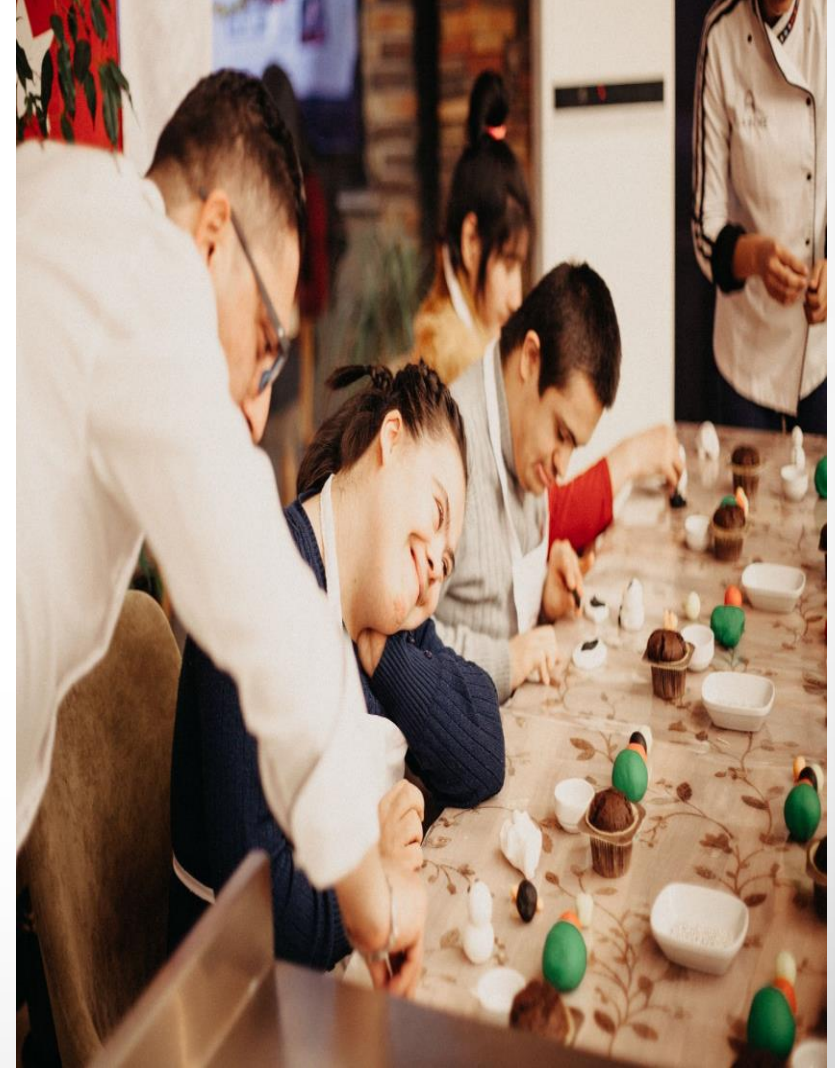

Zihinsel Yetersizliği Olan ocuklarla alışan Öğretmenler İçin Stratejiler

- Öğretmenler engelli olmayan çocuklara uyguladıkları öğretim stratejilerini zihinsel yetersizliği olan öğrencilere de uygulayabilirler. Ancak daha fazla tekrar ve zamana ihtiyaç duydukları göz önüne alınmalıdır.
- Eğitim programlarında işlevsel becerilere yer verilmelidir.
- Gelişim düzeylerine uygun hedefler seçilmelidir.
- Öğretilen beceriler bağımsız olarak uygulamaya geçirilmeden önce bu beceriye yönelik pratik uygulamalara yer verilmelidir.

- Öğretim sırasında sık sık destekleyici geri bildirimde bulunulmalıdır. Böylece öğretim olumlu yönde etkilenecektir.
- Ödüller sonuçtan çok süreç içinde yer alan tüm aşamaların kazanımı sonucunda verilmelidir.
- Öğretilen beceri ve davranışlar mümkün olduğunca gerçek ortamlarda öğretilmelidir.

- Öğretim sırasında öğretmenin çocuğa yakın olması, öğretim materyallerini nasıl kullanması gerektiğini göstermesini, geri bildirim ve ödül vermeyi kolaylaştıracaktır.
- Öğretmenin sınıfı düzenlemesi, öğrenciye istenilen zaman içinde doğru tepkiler verebilmesi için yapacağı yardımlar ve doğru tepkilerin ardından verilen ödüller başarıya ulaştıracaktır.

DEĞERLENDİRME

Zihinsel öğrenme yetersizliği olan öğrencilere, ilköğretimde sınıf tekrarı yaptırılmaz. Ancak yaşı ve fiziksel gelişimi uygun öğrenciler, sınıf öğretmeninin önerisi ve ailenin onayı ile birinci sınıfı iki yıl tekrar edebilirler. İlköğretim programını başarı ile tamamlayanlara diploma, alınan her türlü özel eğitim önlemine rağmen ilköğretim programını/uyarlanmış ilköğretim programının amaçlarını gerçekleştiremeyen öğrencilere öğrenim belgesi verilir.

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE YAPILABİLECEK YÖNLENDİRMELER

RAM

ÖZEL EĞİTİM ANAOKULLARI

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ

EĞİTİLEBİLİRLER İLKÖĞRETİM OKULLARI

ÖZEL EĞİTİM MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ(LİSE D. HAFİF
DÜZEY)

ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULLARI(İ.Ö.AĞIR ORTA D.)

ÖZEL EĞİTİM İŞ UYGULAMA MERKEZİ(LİSE D. ORTA
AĞIR VE OTİSTİK)

Dinlediğiniz için teŖekkr ederim. :)

